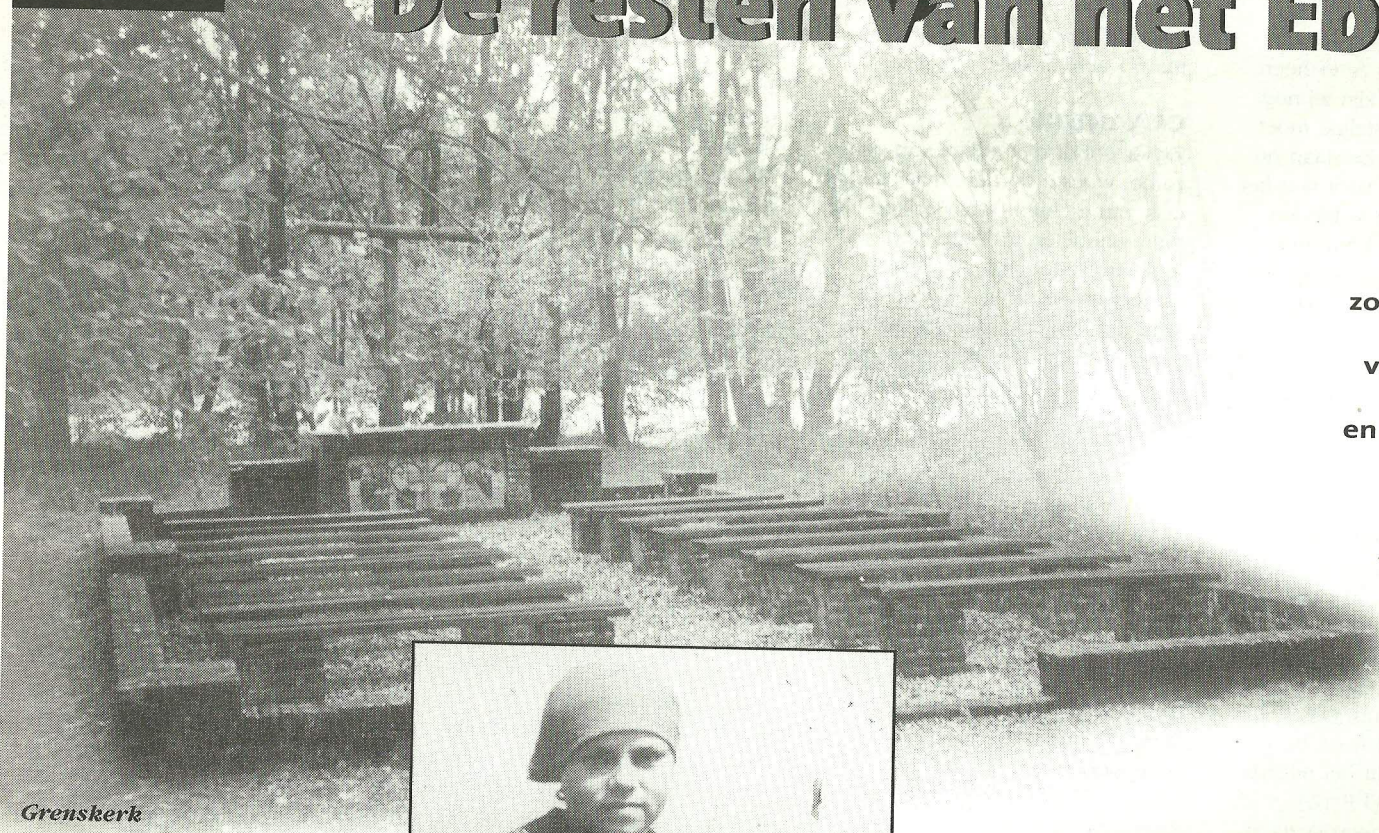

Wandelen bij Weert

De resten van het Eburonenwoud

FRANK FLIPPO

Grenskerk

Weert ligt op de grens van de Kempen en de Peel. Ooit een onafzienbaar bosgebied, grensde het aan een even onafzienbaar moeras. Van beide is weinig over, en het valt niet mee in het keurige agrarische gebied nu nog de woestenijen te herkennen van weleer. Maar aan de randen vind je nog wel een heel andere, door mensen geschapen woestijn, die zich goed leent voor wandelingen. Vooral voor wie in een meditatieve stemming verkeert en rust en ruimte wil, want veel 'speciale hoekjes' zijn er niet op de Budelse Bergen. Te

te, ging aan dit gebied voorbij. Op de grens van Noord-Brabant en Limburg, in een tijd dat provinciegrenzen veel strikter waren dan nu, zeker waar Weertenaren en Budelaren elkaar traditioneel niet mochten, liet men het onvruchtbaar geworden terrein voor wat het was. Tijden lang was het een echt 'wasteland', waar weinig mensen kwamen, en al zijn er nu wat beschutten toegelaten, was

een snor droegen en halflang haar, en in duidelijk afgebakende dorpjes woonden met een stratenpatroon, tempels hadden en verdedigingswallen. De Germanen schoren zich niet, droegen baarden en woonden in het open veld in verspreid liggende hoeven die min of meer bij elkaar lagen. Germanen hadden geen tempels nodig, maar vereerden heilige bronnen, rivieren en bomen. De Eburonen woonden op de Germaanse manier in verspreide hoeves, maar hadden wel Keltisch

Keltisch. Daarnaast staat vrijwel vast dat ze koppen snelden als krijgstrofee en dat ze mensen offerden om hun wraakzuchtige goden gunstig te stemmen. Het was een zeer krijgshaftig volk, altijd onderling verdeeld, dat in de oude overleveringen zeker niet alleen maar zangerige poëzie voortbracht, maar ook wrede, vaak sarcastische heldenverhalen. Met enorme feestmalen en buitensporige geschenken probeerden ze hun rivalen te overtroeven. Wie in een veldslag het dapperst was geweest, kreeg het meeste en beste eten. Deze regel was voortdurend

er hun honden uit, een hapt er naar mijn boterham, en verderop ligt een Center Parc.

WEERTERBOSCH

Hoe interessant de Budelse Bergen ook zijn als oudheidkundige vindplaats, ik ben blij als ik het vochtige Weerterbosch bereik. Hier tjiipen vogels en groeit een rijkdom aan wilde kruiden. Dit is het restant van een groot woud dat zich tot Maarheeze uitstreckte. Tot vijftig jaar geleden was het een dicht, oud bos. Tegenwoordig overheerst de nieuwe aanplant, maar het Weerterbosch is nog al

Keltisch aandoende grafheuvels, een zompig bos vol verhalen en een geheimzinnig kerkje zonder muren op de provinciegrens. Dat en nog veel meer is te vinden in het Budelse gebergte en het Weert bos. 'te voet' struinde rond in de natuurgebieden bij Weert, op de grens van Noord-Brabant en Zuid-Limburg.

voor vru...
wie in een meditatieve stemming verkeert en rust en ruimte wil, want veel 'speciale hoekjes' zijn er niet op de Budelse Bergen. Je ziet er flauw glooiende heide en stuifzand, aan de zuidkant gedomineerd door de Budelse zinkfabriek.

We kijken hier naar de restanten van een ecologische ramp. Laat in de Middeleeuwen werd het oorspronkelijke bos uitgedund. De echte verwoesting kwam pas in de achttiende eeuw. Doodarme boeren kaptten, verbrandden en sprokkelden jaar na jaar in het bos tot er niets over was dan de vruchtbare humuslaag die zich in honderden eeuwen had gevormd. Die groeven ze af om hun akkers mee te bemesten. Toen pas trad het zand aan de oppervlakte en ontstonden heidevelden, een uiterste poging van de natuur om wat over was te bedekken.

Waar de boeren vervolgens die hei weer gingen overgrazen. Toen gaf de natuur het definitief op en ontstonden stuifzanden. De denbossen die Staatsbosbeheer er later op plantte, noemt men vaak 'ontginningsbossen'. Ten onrechte, want ontginnen betekent een maagdelijk natuurlijk gebied klaar maken voor productie, en haar maagdelijkheid verloor dit gebied al een half millennium geleden. 'Zandindammingsbossen' dekt de lading beter, alleen, dat bekt niet. Wie vandaag een van de brede, zandige sporen volgt die over de Budeler en Weerter bergen lopen, ziet overal de dennen keurig in het gelid, kilometer na kilometer, met af en toe doorkijkjes naar hei en stuifzand. In het zuiden de zinkfabriek, in het noorden de snelweg Eindhoven-Roermond en daarachter het Weerterbosch. De kunstmestrevolutie, die van pure zandgrond akkerland maak-

ren en bomen.
De Eburonen woonden op de Germaanse manier in verspreide hoeves, maar hadden wel Keltisch aandoende tempels. Er zijn geen omwalde versterkingen bekend, maar hun sierlijke smeedkunst doet weer duidelijk denken aan de Kelten. Kortom, iets van allebei.

GRAFHEUVELS

Verder naar het noorden verlies je de zinkfabriek uit het zicht en kom je op de Boshovense Heide, bekend vanwege haar grafheuvels uit de IJzertijd. Hier en in de wijde omgeving leefden de Eburonen, een stam die driest genoeg was om het leger van Julius Caesar aan te vallen. Limburgse scoutinggroepjes tooien zich nog enthousiast met die naam, al zullen er vandaag bijzonder weinig van hen afstammen, want Julius Caesar verklaarde in zijn De Bello Gallico hen tot de laatste man te hebben uitgemoord, inclusief Ambiorix, hun hoofdmans.

Ambiorix lijkt op Asterix, en inderdaad rekenen de meesten de Eburonen tot de Kelten. Nederlandse autochtone stammen heetten meestal Germanen, maar sinds de nazitijd werd die term verdacht en sinds de oorlog kenmerken Nederlanders een plek als deze liever met neutrale woorden 'neolithisch', IJzertijd, Bronstijd of 'La Tene'-cultuur, naar een Franse vindplaats die beeldbepalend was voor veel soortgelijke plekken. Belgen, Fransen en Britten noemen vonden in hun grafheuvels altijd Keltisch, omdat Germanen daar nauwelijks voorkwamen. De Eburonen zweven ergens tussen Kelten en Germanen in, niet zo gek voor een gebied dat grenst aan België.

De verschillen tussen Kelten en Germanen worden vaak overdreven. Caesar onderscheidde hen van elkaar doordat bijvoorbeeld de Kelten zich schoren, maar ook

hun rivalen te overtroeven. Wie in een veldslag het dapperst was geweest, kreeg het meeste en beste eten. Deze regel was voortdurend aanleiding voor conflicten. Volgens de Romeinen hadden ze bovendien slechte gebitten en stonken ze. Kortom: barbaren. Het veld met grafheuvels kun je rondwandelen op een asfaltpad voor fietsers. De grafheuvels zijn afgeplat en liggen in groepjes bij elkaar, als grote puisten of een aangespoelde school kwallen. Ze zijn begroeid met gras en heide en om elk ervan ligt een kringvormige greppel. De kringgreppels wekken de indruk gisteren te zijn aangelegd. Misschien klopt dat en zijn ze net zo oververzorgd als het pad dat ons rond voert.

Op regelmatige afstand langs het pad staan donkergroene gietijzeren paaltjes met in reliëf steeds dezelfde uitleg. Weertenaren laten

Tot vijftig jaar geleden was het een dicht, oud bos. Tegenwoordig overheerst de nieuwe aanplant, maar het Weerterbosch is nog altijd met afstand het wildste bos in de wijde omgeving. Waterlopen doorsnijden het. Met name op de minder toegankelijke stukken vind je nog oud bos. Aan een langsfietsende man vraag ik de weg naar het Grenskerkmontument. 'Ik zag je net al staan', begint de man. Zoals de dieren in een bos je opmerken zonder dat jij hen ziet, en zoals in een dorp iedereen je ziet, zonder dat jouw onwennige blik die van hen ook maar een keer kruist. Ook ik zag bijna niemand en keek toch goed om me heen. 'Vader Piet' is hier geboren en getogen en kent het bos van buiten. Nu is hij WAO-er en natuurschilder, 'liefst eenden en herten, dat verkoopt beter dan een kever?' Hij

Oude slotpoort van de Graven van Horne, nu boutzagerij

merkt van alles op in een bos, waar een ander alleen boomstammen ziet. 'Dat komt door mijn jarenlange werk bij de camouflage-dienst van het leger' zegt hij, 'daar heb ik leren kijken.' De schoonheid ligt hier volgens hem niet voor het oppakken, je moet het eerst kennen. 'Zo weet ik een ven waar nooit een mens komt, behalve ik dan. Als je ziet wat daar in februari al allemaal leeft, als iedereen denkt dat het nog lang geen voorjaar is...'

Zijn koters nam hij vroeger vaak mee naar het Uilenbosch. Hij wijst me hoe ik er moet komen, nadat hij heeft verteld hoe ik bij de Grenskerk kom, een kerk die geen kerk is maar een omheining met tien rijen bankjes voor een kruis. Hij ligt aan de rand van het bos, slechts enkele meters over de grens van de provincie Noord-Brabant

In de zeventiende eeuw stond hier een houten kerkje dat, de omwonenden De Grashut noemden. Na de Vrede van Munster in 1648 ontstond de Republiek van Zeven Verenigde Nederlanden. De Staten van Holland bepaalden bij die gelegenheid dat na 1648 katholieke priesters geen missen meer mochten houden in Staats-Brabant, het latere Noord-Brabant. Dus vierden Brabantse katholieken vlak over de grens met Limburg, in de Grashut hun missen.

Nog tot 1672 stroomden de gelovigen toe, daarna versoepelde de houding van de Hollandse vroede vaders en werd het schuilkerkje weer langzaam aan zijn lot overgelaten. Ter nagedachtenis aan deze vreeswekkende tijden staat er sinds een jaar of tien deze Grenskerk, de bankjes alweer met mos overtoegen, want wie lust er anno 2000 een hagenpreek?

HEILIGE ODA

Het Uilenbos is alleen interessant omdat het bos eromheen jonger is, maar echt oud zijn de bomen niet en de uilen houden zich schuil. Geen pretje om er te komen: eerst een baggerpad, een wrak bruggetje en langs neuzende paarden en schrikdraad balancerend langs een heel steile slootkant.

Terwijl een groep kraaien krasend opvliegt, denk ik aan de honderdjarige Weerter tovenaars uit het legendenboek, bij wie als hij door het veld wandelde, voortdurend zwarte kraaien op zijn schouders kwamen zitten. Voor de Weertenaren bewees dat dat hij het hield met de Boze.

Aan een ander dier dat ik hier vergeefs zoek, de ekster, danken Boshoven en het Weerterbosch hun mooiste legende. Ooit woonde op de dichtste plek de Schotse prinses Oda. Blind vanaf haar geboorte, reisde ze naar de kerk van Sint Lambertus. Toen de toren in zicht kwam, liet ze zich uit de wagen tillen en wierp zich neer in een vurig gebed. God verhoorde haar bede en vanaf dat ogenblik ontving zij het licht en kon zij zien.

Haar vader wilde haar al enige tijd uithuwelijken, dus verstopte ze zich in Boshoven, in plaats van terug te keren naar Schotland. Haar vader kwam haar halen. De opmerkelijke vorst ontdekte in Weert een munt van zijn eigen rijk, en kreeg te horen dat 'een vrouw' die enkele dagen tevoren had ingewisseld. Van daar liep het spoor naar het Weerterbosch. Midden in het dichte en uitgestrekte woud zag de koning een hoop eksters op een kluit zitten, hoog in de kruinen. Hij besloot daar te zoeken, en zo vond hij Oda. Later werd ze heilig verklaard, Sint Oedenrode draagt

haar naam, en gelovigen beelden Oda altijd af met een ekster in de hand. De eksters zijn nooit meer terug gekomen in het Weerterbosch.

In dit katholieke gewest wemelt het van de christelijke wonderverhalen. De Jonkvrouw van Swartbroeck ging eens met haar dienstmaagd naar de Weerter Kerst-mis. Ze liepen blootsvoets door de hoge sneeuw, maar haar voeten dampen als een ketel heet water. Toen haar dienstmaagd klaagde over de kou zei de Jonkvrouw: 'zet uw voeten in mijn voetstappen.' En ook de dienstmeid kwam met warme voetjes in de kerk.

Klein Vader, een mannetje uit Weert, ging hier vaak tijdens de hoogmis hout kappen omdat het dan zo lekker rustig was overal. Op een keer had hij een mooie bundel schoon, dik hout klaar, toen hij meende in de verte door de bomen de boswachter te zien naderen. Maar het was iemand anders, een metershoge, woest uitzierende kerel, 'half zo hoog als een boom', die zwijgend recht op hem af beende, als een geweldige schaduw die een hoop gedruis maakte. Hij was bij hem voor hij het wist, en slechts met de grootste inspanning kon Klein Vader

zijn hand naar zijn voorhoofd brengen om een kruis te slaan. Maar het lukte hem en zo gauw het kruis geslagen was, was de kerel spoorloos verdwenen. Klein Vader ging nooit meer op zondag naar het bos.

Terug in Weert lever ik mijn fiets in en vraag naar het lokale museum. De voorbijgangers luisteren geconcentreerd als ik ze in het Nederlands aanspreek, alsof ze naar een vreemde taal luisteren. Dat doen ze natuurlijk ook. In Museum de Tiendschuur zie je verschillende vondsten uit de grafheuvels, zoals potten, mantelspelden en een maquette op schaal. Als ik een honderd jaar oude foto fotografeer van een oogstend meisje, vraagt de suppoost of het familie van me is. Het is dat ik de trein wil halen, anders had ik uitgelegd dat het meisje me doet denken aan de landarbeidsters die ik zag op reis in landen als Guatemala en India. Het Weerterbosch van vroeger is grotendeels gekapt, maar in De Tiendschuur hangt een beeld van een gemijterde prelaat die bezwijkt onder een enorme boomstronk. Na zo'n uitsmijter loop je dan toch weer tevreden naar het station.

vervolg van pagina 19

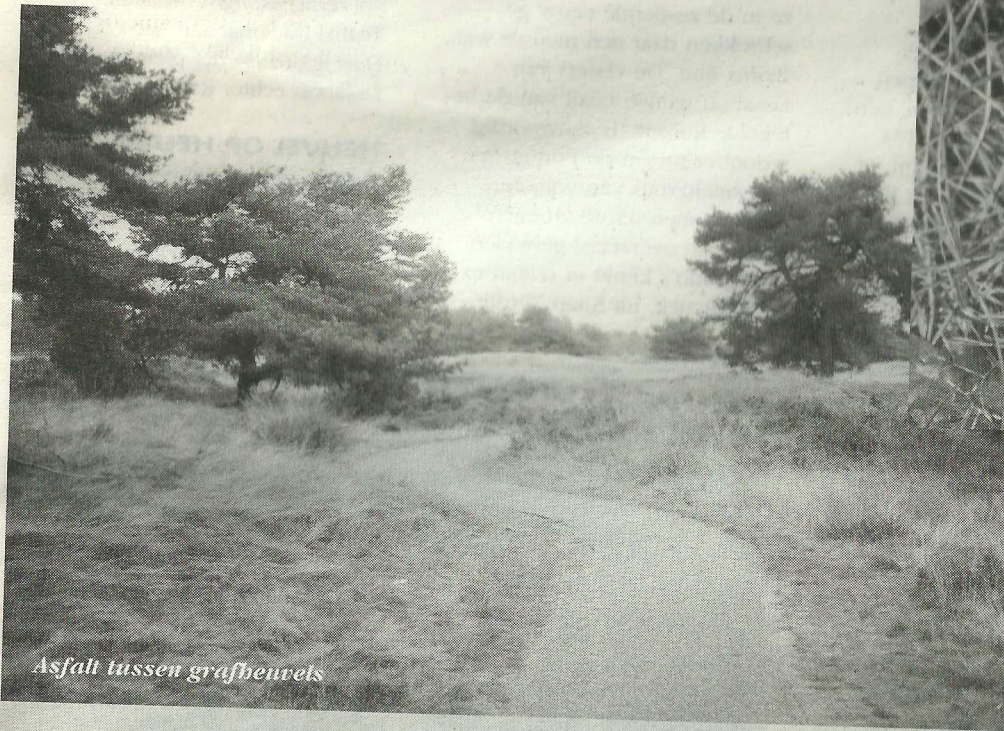
MARS BERICHTEN

BERGHUTTEN

De Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGa) zet zich in voor het behoud van natuur en landschap in de Alpen. Onder meer door voorlichting aan bergwandelaars, gastcolleges, publicaties en beheer van een documentatiecentrum - met ondersteuning van de Nederlandse Klim- en Bergsport Vereniging NKBV te Woerden (fusie van NBV & KNAV). Dit jaar zijn er twee kleurenfolders verspreid: 'Te gast in de berghut' en 'Onderweg in de Alpen'. Daarin maakt het NMGa beginnende bergwandelaars wegwijs in de wereld van de berghutten - de 'Hütten, refuges, refugios', die steeds meer in trek komen bij liefhebbers van grote hoogten, met alle gevolgen van dien. Want de bergnatuur is kwetsbaar. Energie, watervoorziening en afvalverwerking is problematisch, kamperen is uit den boze. De NMGa roept potentiële gasten op genoeg te nemen met eenvoudige voorzieningen en zich aan de spelregels te houden, zoals: 1.

mos overtoegen, want wie lust er
anno 2000 een hagenpreek?

op ekers op een kluit zitten,
hoog in de kruinen. Hij besloot
daar te zoeken, en zo vond hij
Oda. Later werd ze heilig ver-
klaard, Sint Oedenrode draagt

Asfalt tussen grafheuvels

INFORMATIE

- VVV Weert: Maasstraat 18, tel. 0495-536800.
 - Gemeentemuseum De Tiendschuur, Recollectenstraat 54, tel. 0495-537158
Over de geschiedenis van Weert en omgeving van de prehistorie tot heden.
 - Natuur- en Milieucentrum de IJzeren Man: Geurtsvenweg 4, tel 0495-524893
Informatie over flora en fauna in de omgeving, tevens over natuurpad in nabijgelegen bos.
- Beide expositiecentra zijn geopend van dinsdag tot en met zondag van 14.00 tot 17.00 uur.

WANDELMOGELIJKHEDEN

Een groot deel van de route die hierboven is beschreven, kun je afleggen door het westelijke traject van het Graaf van Hornepad te volgen. Dit streekpad bij Weert wordt uitgegeven door de OLAT, het routeboekje is te bestellen onder telefoonnummer 0499-471298. Budelerbergen en Weerterbosch zijn eigenlijk echte struingebieden; lukraak een beetje rondlopen is het leukst. Neem in vochtige periodes laarzen of hoge schoenen mee voor het Weerterbosch. Reken minimaal een hele middag als je beide gebieden goed wilt bekijken.

BEREIKBAARHEID

Weerter- en Budelerbergen liggen ten westen, Weerterbosch ten noordwesten van Weert. De VVV in de binnenstad wijst je op verzoek hoe je moet...fietsen. Want als je geen eigen vervoer hebt, kun je het beste op het station een fiets huren voor f 7,50 per dag op vertoon van je treinkaartje (treinfietskaartje te koop bij de ticketverkoop annex winkel). Vijftig gulden borg.

kampioen is uit den boze. De NMGA roept potentiële gasten op genoeg te nemen met eenvoudige voorzieningen en zich aan de spelregels te houden, zoals: 1. Neem al je afval mee terug in het dal, gebruik zo veel mogelijk herbruikbare verpakkingen - 2. Slaap steeds in een lakenzak of je eigen slaapzak; door dekens minder vaak te wassen wordt water en energie gespaard - 3. Betaal zonder discussie de gebruikelijke milieuheffing waarmee nieuwe, duurzame, milieuvriendelijke technieken ontwikkeld of betaald worden - 4. Houd je aan de huisregels van de berghut. En vooral: **MAAK GEBRUIK VAN HET OPENBAAR VERVOER OF GA CARPOOLEN.** Als je al gebruik maakt van de auto, parkeer 'm dan beneden in 't dal en niet zo hoog mogelijk op de berg. (VM)

'Te gast in de berghut' & 'Onderweg in de Alpen', folders Nederlandse Milieu Groep Alpen, tel. 040-28147884. NMGA@bergsport.com www.nmga.bergsport.com

vervolg op pagina 23

Thörlos®

Trekking

Geschikt voor wandelen in alle seizoenen onder vele condities. Beschermert ook in ruw terrein tegen blaren en opschuren van de voeten. Perfecte pasvorm en stroopt niet op.

BEL VOOR DEALERADRESSEN 040-2525255